

AS MULLERES E OS DÍAS

Gabriel Ferrater

Traducció de Manuel Outeiriño

NOTA: Els poemes que segueixen són una mostra del volum *As mulleres e os días*, traducció al gallec de *Les dones i els días*.⁵⁰

IN MEMORIAM

Cando estalou a guerra, tiña eu
catorce anos e dous meses. De momento
case nin me afectou. Andábame a cabeza
completamente chea doutra cousa, que aínda agora
xulgo máis importante. Descubrín
Les Fleurs du Mal, e iso quería dicir
a poesía, certamente, mais
hai outra cousa, que non sei como chamar
e é a que conta. A revolta? Non.
Chamábaa así daquela. Acochado
dentro dunha abeleira, no cerne dunha rosa
de follas murchas e moi verdes, coma
peles de eiruga da seda a mudar, aí, deitado

⁵⁰ Gabriel FERRATER: *As mulleres e os días*. Traducció de Manuel Outeiriño, Chan da Pólvora Editora, Santiago de Compostela, 2022.

na entreperna do mundo, espesábame
de revolta feliz, mentres o país
daba estoupidos de revolta e contra-
revolta, non sei se feliz, pero
ben máis revoltos ca min. A vida
moral? Achégaselle, mais tórnaseme ambiguo.
Se cadra o mellor termo é o de egoísmo,
e mellor é lembrar que ós catorce anos
cómpre mudar de primeira persoa:
xa o plural nos apreta, e o exercicio
de estilista singular, o noxo
de quen agabeou ó alto de si,
parécenos un bo programa pró futuro.
Logo veñen os anos, felizmente
afástanse tamén, e váisenos cansando
a man que a fronte teimosa aloumiña
do ño íntimo, e vén o adoptarmos
este plural, non sei se de modestia,
que renuncia ó singular, déixase ir
mais agradéceo e prémiao. Abonda.

Rematadas as vacacións, si,
vin que ó meu mundo alguén lle partira
a cara. Sangue e lume.
Horribles non me parecían, mais eran
o sangue e o lume de sempre. O meu colexio
de cregos queimáranano, e o Guiu
que era o sarxento que nos facía facer ximnasia
pre-militar, e odiabámolo todos
(volvo ó plural primeiro, porque a vida
recúa sempre), o Guiu fora
asasinado a tiros, e contáronnos
que non fora doado, pois levaba
cota de malla embaixo do disfraz
de velliña labrega, e no queipo,

baixo dos ovos, tiña achantadas tres granadas.
Matárono nun canto do eirociño
de Hércules, á beira do Instituto,
que é onde saíamos entre unha clase e outra,
e non lembro que o lugar parecese
sinalado de xeito ningún, nin quixésemos
atopar unha bala no toro dalgún plátano
nin outro sinal. Verbo do sangue,
nin que dicir ten que se cadra no día
levouno o vento. Fixo o po
quizais un pouco máis pesado, nada.
As paredes queimadas do colexio
non sei se as lembro ou ben as imaxino.
Non entramos alí. Faciamo-la muda, e non
tiñamos interese nos farrapos
da vella pel. Cheirabamo-lo medo
que era o perfume daquela outonada,
mais parecíanos bo. Era un medo
dos grandes. Saíamos do medo infantil
e tiñamo-la sorte de o mundo facérsenos
case en todo doado. Tanto máis medo
tiñan eles, máis ceibes nos sentiamos.
Era o proceso de sempre, e comprendiamos
escuramente que connosco a roda
aceleraba moito. Eramos felices.

Erámolo todos xuntos, erámolo sempre e moito.
Fixéronnos sindicado, e o sindicato
deunos praceres vivos e diversos.
Nun piso requisado, que pra nós
era un piso ocupado ó inimigo
(non ó inimigo oficial, ó noso),
tras de fumes de póker, levabámonos
libros e mobles, faciamo-lo troco
de pistolas e balas, saudabamos

á romana (non por nada, os nosos
erannos máis simpáticos, pero os outros
tiñanvos máis prestixio de malvados),
queríamos levar ás rapazas ós ancos
e ó non ter éxito, desacougados
dábanos por subir e baixar polo balcón.
Descubrimo-las putas e roubar.
Roubar, acabariamos véndoo. No tocante ós prostíbulos
habían de abrírsenos ben logo
pro gañamos uns meses. O primeiro
bombardeo pasámolo no refuxio
de cas Sol, tiñamos todos medo
de rematar alí. Moi diminuídos,
os pais estaban no poder, aínda.
o Isidro colleu unhas purgacións
o primeiro de todos, e o seu pai
escolleu ben o mal intre de mercarlle
a bicicleta que tanto pedía.
Cumpría que un ou outro, cada día
lla collese prestada, pra lle dar unha escusa
de non usala. As bicicletas
enchen o meu lembrar do tempo aquel.
Era o que máis roubabamos. Montamos
todo un taller para repintalas
recompóndoas: cadro dunha con rodas
doutra, e tubulares de aínda outra máis.
Non sei eu de qué xeito, unha tarde
liscamos todos de cadansúa casa a medio xantar
por chegarmos ó castelo de Tamarit
e no intre de saír, eu non tiña
bicicleta ningunha. Quixen alugala
mais atopei pechada a tenda
onde me coñecían. Non o vía xusto
e non me resignei. Chamaba ás pancadas,

con puños e pés, e a porta abriuse.
Non había ninguén. Collín
a máquina e deixei-las unha nota.
A excursión foivos angustiosa. Un vento
sen remisión dobrábanos.
E de volta tivémolo de cara.
Dereito enriba dos pedais, como a subir
por unha costa dura, aguantábame
cravado e a tremar, sen avanzar.
E fómonos perdendo os uns dos outros.
O Agustín e mais eu descansamos bo tempo
acochados ó abeiro da cuneta,
onde uns eidos que estragaban por facelos
un aeródromo militar. De noite
e medio a pé, rematamo-la andaina.
Entre as primeiras casas, atopamos
unha pastelería aberta. A ela!
Lanzámonos, e eramos nenos, eramos ben máis
nenos do que eramos, e deixámonos caer
polo chan, deitados no mosaico fresco
comimos pans recién saídos do forno, metendo
a cara toda dentro, toliños de pracer
de sermos só canseira e fame e peso.
Podía pasar todo, e non me sorprendeu
nin o estrépito súpeto, nin os berros e os pasos,
nin os canos do fusil a apuntarme
verticais cara á terra e graxumentos,
nin que me erguera alguén, e que me arrempujaran
cara a unha furgoneta, nin sequera o meu pai
que me esperaba nun local estraño
e discutía alá con moita xente, e os pais
dos meus amigos tamén alí estaban, e o meu
parecía que de vagar se impuña
e me levaba a casa. Ó día seguinte

rematei de entender que colectivizaran
a empresa. Queimado,
perseguírano-lo comité
todo o serán, para cobra-la máquina
que o antigo amo vira se cadra
ben alugada, mais eles non. Durante uns días
os nosos pais volvéronsenos importantes.

Roubabamos tamén outras cousas, tivemos
ben tempo a andrómena dos eslips.
Entrabamos en grea nunha tenda,
mirabamos, remexíamos, non comprabamos
e enchiámonos camisas e xerseis
de eslips. Non sei qué faciamos. Non me explico
tampouco cómo foi que non nos descubriron.
Creo máis que daquela
ían todos mareados, e todos
atónitos, e se cadra tamén perversos,
e os reflexos da orde deixáranos
mazados. Tanto lles tiña, ou mesmo os excitaba
seren roubados. Sabiamos só
que os tendeiros se nos achantaban con ollos
augacentos, coma a muller vencida
polo seu violador. Lembro un día:
volvimos elixir cas Subietes,
onde adoito entrabamos, e non había vez
que saíramos de baluto. Atendeunos
o propio patrón: puxo as caixas
no mostrador, abríunolas, e retirándoas
lonxe das nosas mans, contounos
as pezas en voz alta. Deixámolas
sen teimar, e el recontounas.
Cando estabamos fóra, cheo de orgullo, tirei
o eslip que collera de primerías,
antes da conta. E nada: o Albert

collera outro. Todos durmían
e crepitáballes todo nas orellas.

O señor Subietes morreu
tamén asasinado. Se arestora o lembro
é roupa negra e branca o que vexo, e alguén dentro
que parecía ben vello. Se cadra non o era.

O negro, non creo que fose dó:

era un beato, e ían daquela
negros os de misa, e tamén algún
vello elegante, e algún republicano
deses de toda a vida. Foi por católico
polo que encarceraron o vello Subietes.

Tivo sorte ruín. Estando preso,
un día espallouse o gran pánico. Estaban
en Salou. Os italianos. Xa

desembarcaran. O comité de Reus
requisou tres ou catro autocares,
montaron neles cos presos que tiñan,
leváronos ás claudias. Foi rápido:

Non durou máis do que o perigo aquel
imaxinario. O Ton é un dos choferes
que, requisados co seu autocar,
tiveron que asistir. Trastornado,
miraba os paseados de esguello
segundo baixaban, e pasábanlle
a rentes do asento. Coñecíaos
a case todos. O señor Subietes
decatouse da repulsa do Ton,
compadeceuse. Cando xa baixaba,
deténdose un intre, púxolle
a man no ombreiro, e díxolle: “Xa ves,
Tonet, na que nos vemos”. Un ríspido
consolo. Ó presidente do comité
que ordenou a saca daquel día

tamén o coñecín. Era o Oliva.

Arestora quero falar do Oliva.

Facía, antes, de porteiro na Sala Reus,
Que é o cinema ó que íamo-los domingos
a lixarno-las mans de amor. Non o vexo
dende aquela. Non me dá ningunha imaxe
senón é vestido de coiro, cunha Luger
coa culata de madeira clara,
máis longa cá coxa, facéndolle máis
de insignia ca de arma. O espírito
do simbolismo é flor dos tempos de guerra.

Ritualistas éranos, tanto o Oliva
coma a súa muller. Requisaron,
pra vivir eles, unha casa de ricos
onde ela de seguida sentiu
que non podía ser que unha casa señora
non tivese os seus cactus. Nas plantas
graxas, aprendera a muller a ver
o sobexo dos ricos: unha miúda
sombra de alma, baixo o sol inmenso
do posuír. Ó tempo posuía
e ría, e rían todos, e mercaban
a vida feita cousas, finalmente
material, limpa dos mocos de esperanzas.
Foi un momento só, dous ou tres meses.

As *popolane* foron rindo
mais sen se sorprenderen, rindo
coma sempre. Tornáballe-la espranza
e mercar, mercábase de achante e facíano
máis ben os ricos. Demos volta na volta,
e daquela o camiño do retorno, poco e pouco
pechábannolo marxas coñecidas.
O Oliva e os do comité, víaos eu
decote estar á espreita nunha mesa

dalgún café, ou ían pola rúa
de présa, pra sentar e esperar.

Houbo unha noite un concerto de orquestra.

O pai levoume, e tremaba
eu todo de impaciencia. A música
parfoi nous prend comme une mer, e a min
que me levaba entón un mar
dun tempo que ía ser perdido, e víase
a se perder e desdicir, excitábame
a idea de entregarme a outro fluxo
máis persoal ou cando menos xa sen compañeiros
-aínda que fose co pai. Escoitei
Beethoven e Ravel, e xa non sei
onde me derivaron, se foi que me levaron.
Rematado o concerto, tocaron os himnos:
Himno de Riego, Internacional,
Els Segadors e a Warszawianka
que facía de Himno da FAI. A xente
aplaudiu máis Els Segadors. O Oliva
non estaba dacordo, debrozouse
dende o proscenio, berrando. Pra facerno-los xordos
aplaudimos aínda máis. Miraba
para as caras que rían, berraba
mudo, coma unha lapa, ríamos e aplaudíamos máis,
a caer na mesma auga. Compañeiros,
como logo había moitos co meu pai,
non quixemos voltar pra casa aínda
e sentamos a tomar café xuntos.
Falamos de política e paréceme
que entón me parecía que non cumpría ningunha
revolta (e non quero dicir na orde política)
e que cos grandes pódese ir en grupo.
De noite, nun café, pode un ter pai.
Entrou o Oliva, e agora decátome

que lle sobaban tres ou catro copas.
Estabamos na porta, logo viunos
de seguida. Agarrando a gran culata
que o debía axudar a se manter dereito,
dixo, mirando ó pai: “Foi vostede
o responsable”. (Todo estaba cheo
de responsables, naquel tempo. Érano todos
dalgunha cousa, e non sabían
moi ben de qué, fronte a calquera cousa
mirábase se non había alguén que for
máis responsable). O pai sóboo
distraer con catro frases, e o Oliva
deixou pasa-lo asunto. Cando, despois
o meu pai o explicaba, aquel diálogo
facíase máis longo. Non entendía eu
que quixese dispersa-la concisa
virtude. Agora vexo claro o que pasaba:
cumpría dispersar unha néboa que a voz
case non traicionara, mais nos ollos
translucía. Fascinábame,
e non lle dei o nome que era o seu
sempre que me pasaba polos ollos.
Lisquei, tres días despois, cando
topei cara a cara co Oliva
no corredor de cas Sol. Os rapaces
que andabamos polos prostíbulos, non dabamos
enxergado que estabamos no reino
noso por lei dereita, e que os furtivos hóspedes
eran eles, aínda que fosen pistoleiros.

Veun tempo de moitos camiños, e alguén
andaba a descartar unha baralla
que eramos lugares e persoas. Ó Oliva,
seis ou sete anos despois, cando se nos
fixera inesperado, coñeceuno

a miña nai. Un serán de Bordeos,
soa na casa, abriulle.
El subira pola nosa escaleira
porque sabía que vivía xente
do seu lugar. Quería algún auxilio.
Dixo que traballaba nunha nave
dos alemáns, coido que en Royan.
Un bombardeo destruíra
a fábrica e o campamento anexo.
O Oliva, por azar, estaba fóra,
e mais perdéao todo, a roupa
e os cartos, todo o seu, agás a vida
que se lle fixo estraña, e non
era xa responsable: os alemáns
encargáranse do seu novo destino.
Se cadra a miña nai é a derradeira
muller que falou co Oliva
e sabía algunha cousa del. Deulle
unhas pezas de roupa, que el, quizais,
non chegou a levar. Dous días
despois, outro bombardeo inglés
colleuno.

Como non son
un oranés de Saint-Germain, o medo
non me parece que sexa gran tema
pra literar ou pra filosofar. Iso si,
medo tiveron moitos homes. Deles
cómpre falarmos. Convén dicir
que o Oliva tivo medo, e puxo
medo a ben xente, no meu pai e mais eu
non moi forte, ó Ton xa lle foi máis, e a outros
tan forte coma o seu, ou máis aínda.

VOCES BAIXAS

Unha daquelas voces que non queríamos
escoitar dentro nosa, vai dicindo
que gastei cartos de máis por ela.
É verdade, por iso me pon medo
e ódioa un chisco. Son inxusto
e dóiome. Máis interior aínda,
vén dicirme outra voz que este grande erro
só mo reprocho eu. Pois, de sabelo ela,
non lle ha custar nada perdoarme.

O MUTILADO

Eu sei que non o queres.
Non o digas.
Se nos axudas, todos tres
habemos de garda-lo segredo.
E que máis ninguén vexa
o que ti e mais eu vimos.
Da xente e mais das cousas
que vos foron amigos,
El ha de se esconder.
Non volverá ó café
feito pra esperarte.
Virán meses con erre:
irá lonxe das mesas
de mármore, alá onde vos servían
as ostras e mailo viño branco.
Polos días de chuvia
non ha mira-lo asfalto
onde vos veriades
ó non atopar taxis
e ter que ir a pé.
Non ha abrir máis os libros
que de ti lle falaron:
ha ignora-lo que din
cando de ti non falan.
E, sobre todo, podes
contar con isto: nin ti nin eu
saberemos máis nunca onde para.
Ha irse confinando
alá por fondos remotos de terras.
Ha camiñar por bosques

escuros. Non o ha sobresaltar
a azagaia da luz
desta nosa memoria.
E cando ande tan lonxe
que o creamos medio morto,
podemos lembrar e dicir
que ti non o querías.
Non nos ha dar angustia ningunha
vermos cómo lle faltas.
Ha ser coma un espectro
sen vida e mais sen mágoa.
Coma a foto macabra
dunha *Genle Cassée*,
que orna un aparador
e non nos impresiona.
Polo de agora, mellor non dicilo:
non habemos de transtorna-la xente
amosando a ferida
sangrante e purulenta.
Concedámoslle tempo e esquezo.
Calemos, ata que xa ninguén,
nin eu propio, poida
confundilo aínda comigo.

ESPIRITADO

Vou máis alá de amarte. Cando os vermes
fagan do corpo meu unha cea fría
atoparán un sabucho de ti. E es ti
quen indecentemente se amou por min
ata o engulo: farta de ti,
alporízaste agora, e vásteme por tras
doutro corpo, e refúgasme a paz.
Eu non son máis cá man coa que apalpas.

CUARTO DE OUTONO

A persiana, non de todo baixada,
coma un susto que evita caer ó chan,
non nos separa do aire. Mira, ábrense
trinta e sete horizontes finos e rectos,
e mais o corazón esqueceo. Sen saudade
vainos morrendo a luz, que era cor
de mel, e agora é cor de cheiro de mazá.
Qué lento o mundo, qué lento o mundo, qué lenta
a pena pola horas que marchan
de présa. Dime, lembrarás
este cuarto?

“Quéroo moito.

Aquelas voces de obreiros –Qué son?”

Albancis:

falta unha casa na mazá.

“Cantan,

e hoxe non as escoito. Berran, rin,
e hoxe que calan fáiseme extraño.”

Qué lentas

as follas vermellas das voces, qué incertas
cando nos veñen cubrir. Durmidas,
as follas dos meus bicos van cubrindo
abeiros do teu corpo, mentres vas esquecendo
as follas altas do verán, os días
abertos e sen bicos, ben ó fondo
o corpo lembra: aínda
tes pel media do sol, media da lúa.

ÍDOLOS

Entón, cando estabamos deitados
abrazados diante da fiestra
aberta sobre a encosta de oliveiras (dúas
sementes núas dentro dun froito que o verán
abriu violento, e que se enche
de aire) non tiñamos lembranzas. Eramos
esta imaxe. Os ídolos de nós,
prá submisa fe de despois.